

شواحي از حقوق مالکيت

متن نهایی اصلاحی لایحه حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط

- ماده ۱-** از نظر این قانون، اصطلاحات زیر در این معانی به کار می‌روند:
- ۱- اثر:** هر نوع آفریده فکری اصیل است که از راه دانش یا هنر یا ابتکار بدون در نظر گرفتن سلیقه یا روشی که در بیان و یا ظهور و ایجاد آن بکار رفته، پدید می‌آید.
- ۲- اثر مشترک:** اثری است که در نتیجه همفکری خلاق دو یا چند شخص حقیقی در یک زمان و مکان واحد یا متفاوت پدید آمده است به گونه‌ای که سهم هر کدام از شرکا به صورت بخش ممزوج شده‌ای از اثر باشد خواه این سهم مساوی، قابل تشخیص یا تفکیک باشد یا نباشد.
- ۳- اثر جمعی:** اثری است که با مدیریت، ابتکار و ویرایش شخص حقیقی یا حقوقی و با همفکری دو یا چند شخص حقیقی پدید می‌آید. این اثر می‌تواند با نام شخص مدیر منتشر گردد مشروط بر اینکه نام پدیدآورندگان به نحوی در اثر منعکس گردد.
- ۴- اثر ترکیبی:** اثری است مرکب از چند اثر بدون اینکه پدیدآورندگان یکایک آن آثار در خلق این اثر جدید، با یکدیگر همفکری نموده باشند، از قبیل کتاب مجموعه مقالات، مجموعه اشعار، مجموعه آثار، جنگ ادبی، مجموعه داده‌ها و پایگاه داده‌ها اعم از اینکه به شکلی باشند که با دستگاه یا به طریق دیگر قابل خواندن باشند، مجموعه نمودهای فرهنگ عامه و پایگاه داده‌ها.
- ۵- اثر اشتقاقی:** اثری برگرفته از یک یا چند اثر موجود است، از قبیل اثر ترجمه‌ای، اثر موسیقایی اقتباسی، فیلم نامه یا نمایش نامه اقتباس شده از داستان، تلخیص، چکیده یا شرح اثر، اثر ویرایش شده و یا تصحیح شده.
- ۶- اثر با نام مستعار:** اثر با نام مستعار اثری است که بر روی آن، نام غیر واقعی پدیدآورنده درج شده باشد.
- ۷- اثر بی نام:** اثر بی نام اثری است که فاقد نام پدیدآورنده باشد.
- ۸- اثر ناشی از استخدام:** اثر ناشی از استخدام، اثری است که پدیدآورنده در حین استخدام در اجرای تعهداتش در مقابل استخدام کننده برای او پدید می‌آورد.
- ۹- اثر ناشی از سفارش:** اثر ناشی از سفارش اثری است که در نتیجه قرارداد سفارش اثر بوجود می‌آید اعم از اینکه رابطه استخدامی در کار باشد یا نباشد.
- ۱۰- اصالت:** عبارت است از اینکه اثر از خلاقیت پدیدآورنده ناشی شده باشد هرچند از لحاظ موضوع، محتوا یا شکل جدید نباشد.
- ۱۱- پدیدآورنده:** پدید آورنده، عبارت است از شخص حقیقی که اثر را پدید آورده است.
- ۱۲- دارنده حقوق:** دارنده حقوق مادی: شخص حقیقی یا حقوقی ای است که حقوق مادی اثر متعلق به وی می‌باشد.
- ۱۳- دارنده حقوق معنوی:** شخص حقیقی ای است که اثر را پدید آورده است.

- ۱۴ - انتشار: عبارت است از در اختیار عموم قرار دادن نسخه‌های اثر.
- ۱۵ - ناشر: شخص حقیقی یا حقوقی است که ابتکار و مسؤلیت انتشار اثر را بر عهده دارد.
- ۱۶ - تکثیر: عبارت است از تهیه بیش از یک نسخه از کل یا بخشی از اثر
- ۱۷ - نسخه برداری: نسخه برداری: عبارت است از تهیه یک نسخه از کل یا بخشی از اثر
- ۱۸ - حوزه عمومی: حوزه عمومی، حوزه‌ای است که در آن، اثر یا توسط پدیدآورنده به حوزه عمومی واگذار شده مانند وقف عام یا ذاتاً از تحت حمایت قانونی خارج بوده مانند قوانین و مصوبات اداری یا برای پدیدآورنده، بعد از فوت، وارث یا وصی وجود نداشته یا مدت حمایت قانونی آن بعد از فوت پدیدآورنده منقضی شده باشد.

سازمان مدیریت جمعی

این عنوان در تعاریف لایحه چاپ شده دکتر شبیری ذکر شده لیکن در لایحه وزارت ارشاد موجود نمی‌باشد. سازمان مدیریت جمعی در قوانین و نظام حقوقی داخلی دارای سابقه نیست اما در نظام‌های حقوقی دیگر کشورها به نام آژانس‌های ادبی و هنری از جایگاه و اعتبار ویژه‌ای برخوردار است. تعریف دکتر شبیری: سازمان مدیریت جمعی، شخص حقوقی است که به نمایندگی از دارنده حق، مجوز استفاده از اثر را به دیگران اعطا می‌نماید. به نظر می‌رسد نقش مثبت این گونه آژانس‌ها در سازماندهی و هدایت آثار بخصوص برای پدیدآورندگان گمنام، غیر قابل انکار باشد اما با توجه به اینکه تأسیس و راه اندازی اینگونه سازمانها، مستلزم زمان و تجربه داخلی می‌باشد و از طرف دیگر شروع اینگونه فعالیت‌ها در نظام حقوقی داخلی نیز منع قانونی ندارد، شاید بهتر باشد فعلاً مورد قانونگذاری قرار نگیرد.

توضیح: اصلاحات و پیشنهادات شورا در این لایحه منحصر به مواردی است که به نحوی به حوزه کتاب مربوط می‌شود. لذا از اظهار نظر در خصوص بعضی از اصطلاحات و مواد پرهیز شده است.

بخش اول: حقوق پدید آورندگان

فصل اول: آثار

مبحث اول: آثار قابل حمایت

ماده ۲ - آثار مورد حمایت این قانون به ویژه شامل موارد زیر است:

- ۱: اثر کتبی از قبیل کتاب، رساله، جزوه، مقاله، نمایش نامه، فیلم نامه، پایان نامه و هر نوشته دیگر ادبی، علمی، فنی و هنری اعم از اینکه به صورت دست نوشته، چاپی، الکترونیکی یا هر شکل دیگر باشد.
- ۲: اثر شفاهی از قبیل سخنرانی، نطق، موعظه و نظایر آن.
- ۳: قصه، داستان، شعر، ترانه، سرود، تصنیف و نظایر آن.
- ۴: اثر نمایشی از قبیل تئاتر زنده شنیداری یا پانتومیم، پرده خوانی، خیمه شب بازی، تعزیه خوانی، تردستی، معرکه گیری، نمایش های سیرکی و سایر آثاری که برای نمایش صحنه ای خلق می شوند.
- ۵: اثر موسیقایی با کلام و بدون کلام
- ۶: اثر شنیداری - دیداری
- ۷: اثر هنری تجسمی - تزئینی از قبیل نقاشی، خوشنویسی، تذهیب، منبت کاری، سنگ آرایبی و پیکر تراشی و نظایر آن.
- ۸: اثر هنری کاربردی از قبیل قالی، گلیم و سایر صنایع دستی.
- ۹: اثر هنری ترسیمی از قبیل انواع نقشه اعم از نقشه جغرافیایی، نقشه معماری، نقشه قالی و منسوجات، نقشه صنعتی، طرح، انگاره، اثر سه بعدی مربوط به حوزه جغرافیایی، مکان نگاری و نظایر آنها.
- ۱۰: اثر عکاسی
- ۱۱: اثر معماری
- ۱۲: طراحی شکل حروف، اعداد یا دیگر علائم، خواه به صورت دستی یا رایانه ای.
- ۱۳: نرم افزار، برنامه رایانه ای و مستندات فنی و کاربری آن.
- ۱۴: اثر فنی و صنعتی
- ۱۵: هرگونه اثری که از ترکیب چند اثر از اثرهای نامبرده در این ماده پدید آمده باشد.
- ۱۶: اثر ترکیبی به شرطی که از حیث آرایش و گزینش، ابتکاری و اصیل باشد از قبیل اثر مبتنی بر فرهنگ عامه و پایگاه داده.
- ۱۷: اثر اشتقاقی به شرط داشتن اصالت و رعایت حقوق پدیدآورنده یا پدیدآورندگان اصلی.

ماده ۳ - حمایت از هریک از آثار مذکور در ماده فوق، با حمایت از آثاری که از قبل موجود بوده یا نمودهای فرهنگ عامه که در این گونه مجموعه ها گردآوری شده یا مورد استفاده قرار گرفته اند، هیچ گونه منافاتی نخواهد داشت.

مبحث دوم: موارد غیر قابل حمایت

ماده ۴: موارد زیر از حمایت این قانون برخوردار نیستند:

- ۱: اخبار روز و گزارش رویدادهای جاری به منظور اطلاع رسانی.
- ۲: هرگونه فکر محض یا ایده.
- ۳: کلیه متون قوانین و مقررات عمومی از قبیل قانون اساسی کشور، قوانین عادی و آیین نامه‌ها و همچنین مفاد کنوانسیون‌ها و توافقات دو یا چند جانبه بین المللی.
- ۴: کلیه متون رسمی اداری از قبیل ابلاغیه‌ها، دستورالعملها، بخشنامه‌ها، آگهی‌های عمومی و سایر دستورات اداری.
- ۵: کلیه احکام و قرار دادگاهها، آراء وحدت رویه و سایر تصمیمات قضایی صادره از مراجع قضایی.
- ۶: سخنرانی‌های ایراد شده در محافل عمومی رسمی از قبیل مجلس شورای اسلامی، شورای شهر و دادگاه علنی.
- ۷: ترجمه موارد مذکور در بندهای ۳ تا ۶

فصل دوم: انواع حقوق

مبحث اول: حقوق مادی

ماده ۵- پدیدآورنده یا دیگر دارندگان حقوق، حق انحصاری هرگونه بهره برداری مادی از اثر را در کلیه موارد از جمله موارد زیر داشته و می‌تواند به غیر واگذار کنند:

۱: نسخه اصلی یا اثر اولیه

۲: تکثیر

۳: نشر

۴: توزیع

۵: عرضه

۶: عاریه یا اجاره اصل یا نسخه اثر

۷: اجرا و نمایش عمومی اثر

۸: پخش رادیو- تلویزیونی و ارسال عمومی به هر طریق

۹: ایجاد هرگونه اثر اشتقاقی از قبیل ترجمه یا اقتباس از اثر.

ماده ۶- با رعایت مواد این مبحث، نخستین دارنده حقوق مادی کسی است که اثر در نتیجه خلاقیت او پدید آمده است.

ماده ۷- در خصوص اثر ناشی از سفارش یا استخدام، نخستین مالک حقوق مادی همان پدیدآورنده است و با انعقاد قرارداد، حقوق مادی اثر به سفارش دهنده یا استخدام کننده منتقل می‌گردد.

ماده ۸- حقوق مادی اثر مشترک، متعلق به همه کسانی است که اثر در نتیجه خلاقیت آنان بوجود آمده است. در صورتی که سهم هریک از شرکا، قابل تشخیص و تفکیک باشد، حقوق مادی بخش قابل تمایز، متعلق به پدیدآورنده همان بخش است و بهره برداری از آن، نیازمند اجازه دیگر پدیدآورندگان نیست.

ماده ۹- حقوق مادی اثر جمعی متعلق به شخص حقیقی یا حقوقی است که اثر به ابتکار و با مدیریت او پدید آمده است. پدیدآورندگان بخش‌های یک اثر جمعی حق تکثیر مجدد و بهره‌برداری از سهم خود به اشکال دیگر به صورت جداگانه تا آنجا که لطمه‌ای به بهره برداری از اثر جمعی وارد نسازد را دارند مگر به گونه‌ای دیگر توافق شده باشد.

ماده ۱۰- حقوق مادی اثر اشتقاقی با رعایت حقوق پدیدآورنده اثر مبنا، متعلق به پدیدآورنده آن است.

ماده ۱۱- حقوق مادی اثر ترکیبی با رعایت حقوق هریک از آثار ترکیب شده، متعلق به پدیدآورنده آن است.

ماده ۱۲- پاداش و جایزه نقدی و سایر امتیازاتی که به اثر تعلق می‌گیرد، متعلق به پدیدآورنده آن است.

لازم به یادآوری است که قبل از ورود شورا به بررسی لایحه پیشنهادی معاونت حقوقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مواد مربوط به قراردادهای نشر، تعهدات پدیدآورنده و تعهدات ناشر با حضور آقایان دکتر شبیری و دکتر میرحسینی مورد نقد و بررسی قرار گرفت.

مواد مذکور در لایحه پیشنهادی ارشاد شامل مواد ۵۱ تا ۵۹ می‌گردد.